

Educació moral sexual: revalorar la virtut de la castedat

Pablo Requena¹
Domènec Melé²

Hom defensa que l'educació moral sexual hauria d'orientar-se a fer descobrir la grandesa de la castedat ben entesa. La castedat no suposa un conjunt de prohibicions irracionals, ni sempre equival a abstenir-se de tota relació sexual, sinó una recta orientació de la sexualitat humana. La castedat és eminentment positiva relacionada amb la integració de la sexualitat en la persona i la donació mútua total dels esposos. La castedat és una virtut, i com a tal denota excel·lència i, com tota virtut, inclou també actes desordenats que cal evitar. La castedat es relaciona amb la vocació cristiana a l'amor i es viu de maneres diverses segons la situació de cada persona (casats, solters, etc.).

El creixement en castedat exigeix domini de si mateix, com a pedagogia de la llibertat, que es du a terme amb ajuda de la gràcia de Déu.

En una cultura, com l'actual, hipersexualitzada i carregada de relativisme moral, l'educació moral sexual sol estar molt qüestionada. Al nostre país, l'educació sexual catòlica practicada en el passat ha estat sotmesa a fortes crítiques, l'han qualificada de repressiva i d'imposar tabús contraris a la vida i la llibertat. L'alternativa, segons uns quants, seria donar curs a la llibertat sexual de cadascú, només limitada per la llibertat d'altres persones. Les conseqüències d'aquesta ideologia són als ulls de tothom. Entre d'altres, la cosificació de les persones, una separació radical entre la sexualitat i l'amor compromès, l'augment de violacions, la trivialització de la unió matrimonial, el menyspreu del do de la vida. I, com a conseqüència de tot això: un augment descomunal d'avortaments, joves que no formen famílies estables amb un sòlid projecte de vida en què puguin créixer i educar-se dignament els fills, una multitud de famílies trencades o desestructurades. Aquestes conseqüències socials negatives d'una certa manera de viure la sexualitat han portat a replantejar-se alguns dels postulats de la revolució sexual.³

Pel que fa a les crítiques, no es pot negar que hi ha hagut enfocaments educatius desenfocats en matèria de moral sexual perquè estaven exclusivament centrats en la prohibició, sense aprofundir en la grandesa de la sexualitat de la persona i la seva relació amb l'amor de donació. Tanmateix, aquests possibles desenfocaments no suposen que la millor

alternativa sigui eliminar la moral sexual del procés educatiu i substituir-la per ideologies dominants. Tampoc seria adequat deixar de proporcionar l'acompanyament personal correcte per arribar a la maduresa afectiva.

Ens sembla especialment important fer comprendre la grandesa de virtut de la castedat ben entesa.

Des d'un punt de vista lingüístic, convé advertir que la castedat —sovint anomenada també *pureza*, malgrat que la pureza interior és un concepte més ampli— amb freqüència es defineix com a negativa: “Estat, virtut, d'aquell que s'absté de tot plaer sexual il·lícit”, diu el *Diccionari de la llengua catalana*. D'altra banda, freqüentment s'identifica castedat amb abstinència de relacions sexuals. Així passa amb l'anomenat *vot de castedat* dels religiosos.

La castedat, tal com la tractarem aquí seguint les ensenyances del *Catecisme de l'Església catòlica* (CEC), és eminentment positiva i una virtut per a tots els cristians, casats, solters, sacerdots i religiosos, encara que viscuda de maneres diverses. Hom pot assegurar, en efecte, que “la castedat és l'afirmació joiosa de qui sap viure el do de si mateix, lliure de tota esclavitud egoista”.⁴

Quan no s'entenen del tot bé el sentit de la sexualitat humana i la virtut de la castedat, la moral sexual apareix com a pura repressió irracional o com un tabú. Com veurem amb més detall, la castedat no és una repressió irracional, sinó una moderació racional per evitar desordres i per enfortir l'amor i l'amistat autèntica. En aquest sentit, com tota virtut, denota excel·lència.

D'altra banda, la castedat no es basa en cap tabú. La paraula *tabú* (*taboo*, en anglès) sembla que va ser introduïda pel capità James Cook (1721-1779), el qual, visitant l'arxipèlag de Tonga, a la Polinèsia, va trobar que els nadius s'abstenien d'unes accions determinades —no necessàriament de tipus sexual— simplement perquè eren *tabú*, que volia significar “una cosa que està prohibida, però no sabem per què”. En la moral sexual desenvolupada per l'Església catòlica, sí que sabem per què; hi ha raons profundes per justificar un comportament sexual recte i per enaltir la virtut de la castedat, que és la virtut específica de la sexualitat.

Quan no s'entenen del tot bé el sentit de la sexualitat humana la moral sexual apareix com a pura repressió irracional o com un tabú; però no és això, sinó una moderació racional per evitar desordres i per enfortir l'amor i l'amistat autèntica.

Sembla, doncs, important recuperar o revitalitzar la moral sexual, també en el vessant educatiu, des d'una perspectiva positiva. Es tracta d'assolir un autèntic desenvolupament humà, fer descobrir la bondat de la sexualitat

dins dels plans de Déu i orientar-la cap a la santedat. Això ens porta a analitzar aspectes clau de la virtut de la castedat i a descobrir-ne la grandesa, en el context de la moral sexual tal com la presenta el *Catecisme de l'Església catòlica*.

Entendre la sexualitat humana

Molts éssers vius són sexuats en estar dotats d'òrgans sexuals desenvolupats per reproduir-se. També l'ésser humà és sexuat, però, a diferència dels animals, la sexualitat humana no es redueix a pura biologia. L'home és un tot i la sexualitat humana, amb expressions corporals, físiques i psicològiques, és part de la persona, un ésser conscient i lliure. La persona, amb el seu intel·lecte, busca significats i maneres de comportar-se i, amb la seva lliure voluntat, decideix actuar com considera oportú o convenient.

Des de la perspectiva de la fe, sabem que hi ha una crida de Déu a l'home i a la dona a “créixer i multiplicar-se” (Gn 1,28). En aquesta afirmació, és clau recordar que aquesta crida ha estat feta als qui han estat creats a “imatge i semblança de Déu” (cf. Gn 1,26). Això reforça la idea que la generació humana, dins del context més ampli de la sexualitat, no és quelcom “purament biològic, sinó que afecta el nucli íntim de la persona humana com a tal” (CEC, 2361), i, per tant, és essencialment diferent de la sexualitat animal.

La sexualitat abraça tots els aspectes de la persona humana

Es parla amb freqüència de la sexualitat referida únicament al cos, al qual es veu com un instrument posseït pel *jo*. Un cos que està a la lliure disposició de la ment de cadascú. Expressions com “amb el meu cos hi faig el que vull” responen a aquesta visió, que té arrels cartesianes, amb la seva separació radical de cos i ànima o ment, a més d'un descarat relativisme moral. Aquest dualisme és qüestionable des d'una observació atenta de la realitat. També considerant que la dignitat humana s'estén a tota la persona. Com explica Benet XVI, “si l'home pretengués ser només esperit i volgués rebutjar la carn com si fos una herència merament animal, esperit i cos perdrien la dignitat. Si, per contra, repudia l'esperit i, per tant, considera la matèria, el cos, com una realitat exclusiva, en malmet igualment la grandesa”.⁵

En aquesta línia, el Catecisme ensenya que “la sexualitat abraça tots els aspectes de la persona humana, en la unitat del seu cos i de la seva ànima. Concerneix particularment l'afectivitat, la capacitat d'estimar i de procrear i, de manera més general, l'aptitud per establir vincles de comunió amb altri” (CEC 2332).

En la seva condició de persona, la sexualitat humana està connectada amb l'amor. D'una banda, la sexualitat es relaciona amb l'amor entès com a

atracció sensible que busca posseir l'altre i que pot empènyer a actuar al marge de la recta raó. De l'altra, la sexualitat està relacionada amb l'amor amb què els esposos es donen l'un a l'altre i que és obert a la vida. L'Església ensenya que “la sexualitat està ordenada a l'amor conjugal de l'home i de la dona. En el matrimoni, la intimitat corporal dels esposos ve a ser un signe i una garantia de comunió espiritual. Entre batejats, els vincles del matrimoni estan santificats pel sagrament” (CEC 2360).

Participació en l'amor fecund de Déu

Ser imatge de Déu no només inclou la *racionalitat humana* en la transmissió de la vida, sinó també una certa *participació en l'amor de Déu*. “Déu és amor” (1 Jn 4,8), i el seu amor és fecund. D'aquesta fecunditat ha volgut que en participi la criatura humana, associant la generació de cada nova persona a un específic acte d'amor entre un home i una dona. Com afirma el *Catecisme*,

cadascun dels dos sexes és, amb una dignitat igual, tot i que de manera diferent, imatge del poder i de la tendresa de Déu. La unió de l'home i de la dona en el matrimoni és una manera d'imitar en la carn la generositat i la fecunditat del Creador: “L'home deixa el seu pare i la seva mare i s'uneix a la seva dona, i es fan una sola carn” (Gn 2,24). D'aquesta unió en procedeixen totes les generacions humanes (cf. Gn 4,1-2.25-26; 5,1). (CEC 2335)

Per això, “el sexe no és una realitat vergonyosa, sinó un do diví que s'ordena netament a la vida, a l'amor, a la fecunditat”.⁶

Reconèixer i acceptar la pròpia identitat sexual

En aquest context, hom planteja el problema de la *identitat sexual*, qüestionada per la ideologia de gènere que substitueix aquesta identitat per la lliure elecció de cada persona. Més enllà que n'hi hagi que se sentin atrets per persones del mateix sexe, és evident que la natura —i Déu en darrer terme— ha disposat diferències fisiològiques i psicològiques complementàries per a la vida familiar, incloses la procreació i educació dels fills i la vida familiar. Per això, “correspon a cada un, home i dona, reconèixer i acceptar la seva identitat sexual.” (CEC 2333)

La virtut de la castedat

Malgrat que la sexualitat és part de la persona, com s'ha dit, els impulsos sexuals poden impedir una integració efectiva i dificultar el floriment humà, ja sigui per enfosquiment de la raó o per debilitat de la voluntat. A l'arrel d'aquesta realitat hi ha el pecat original, que va trencar l'harmonia de l'home amb si mateix i amb els altres. Aquesta fractura ha tingut una

repercussió particular en la capacitat de la persona de viure racionalment la sexualitat. L'enfosquiment en la intel·ligència es manifesta en una visió distorsionada del significat de la sexualitat, mentre que el debilitament de la

Cal recuperar la grandesa de virtut de la castedat entesa com la integració assolida de la sexualitat en la persona, i, per tant, també en la unitat interior de l'home en el seu ésser corporal i espiritual.

voluntat erosiona el domini racional dels dinamismes afectius i corporals de la sexualitat. Aquesta situació exigeix reforç de l'intel·lecte amb la virtut de la saviesa pràctica per a un bon discerniment del bé i de la voluntat amb la virtut de la castedat, que ajuda a dominar la

tendència humana a buscar plaer veneri (sexual). En aquest context, és útil recordar unes paraules del Papa Francesc a *Amoris laetitia* (n. 206): “Cal recordar la importància de les virtuts, entre les quals la castedat resulta condició preciosa per al creixement genuí de l'amor interpersonal.”

Integració de la sexualitat en la persona i donació mútua total

En el Catecisme de l'Església catòlica, s'hi afirma que “la castedat significa la integració assolida de la sexualitat en la persona, i, per tant, també en la unitat interior de l'home en el seu ésser corporal i espiritual” (CEC 2337). Afegeix a continuació una altra característica de caire relacional: “La sexualitat, en la qual s'expressa la pertinença de l'home al món corporal i biològic, es fa personal i veritablement humana quan està integrada en la relació de persona a persona, en el do mutu total i temporalment il·limitat de l'home i de la dona” (*ibidem*). Conclou recalcant que “la virtut de la castedat, per tant, implica la integritat de la persona i el do mutu total” (*ibidem*).

La castedat, virtut moral

Como ja va assenyalar Aristòtil, les virtuts moderen les inclinacions naturals i eviten que es desordenin per excés o per defecte buscant el just punt mitjà, tal com ho faria una persona amb saviesa pràctica (prudent). La virtut de la castedat forma part de la virtut cardinal de la temperància, que tendeix a impregnar de racionalitat les passions i les apetències de la sensibilitat humana (CEC 2341). Com altres virtuts relacionades amb la temperància, “la castedat implica un *aprenentatge del domini de si mateix*, que és una pedagogia de la llibertat humana” (CEC 2339). I el domini de si mateix és una obra que dura tota la vida, encara que l'esforç requerit pot ser més intens en certes èpoques, com quan es forma la personalitat, durant la infantesa i l'adolescència (CEC 2342).

La castedat és, doncs, una virtut moral i, com en tota virtut moral, està regulada per la raó⁷ i conformada per la caritat (amor de donació), ja que la

caritat és la forma de totes les virtuts.⁸ Sota la influència de la caritat, la castedat esdevé una escola de donació de la persona. Apareix així el sentit profund del domini de si mateix. Aquest domini no és, per tant, simple autocontrol. “El domini de si mateix està ordenat al do de si mateix.”

La castedat com a do de Déu

En l'estat actual, l'home no pot viure la llei moral natural, i, per tant, tampoc la castedat, sense l'ajuda de la gràcia. Això no implica la impossibilitat d'una virtut humana que sigui capaç d'aconseguir un cert control de les passions en aquest camp, sinó la constatació de la magnitud de la ferida produïda pel pecat, que exigeix l'auxili diví per a una perfecta reintegració de la persona.

Sant Pau inclou la temperància, de la qual la castedat és una part, entre els dons de l'Esperit Sant (cf. Ga 5,22). La castedat no és, doncs, només una virtut, sinó també do de Déu, una *gràcia*, un fruit del treball espiritual. L'Esperit Sant concedeix, a qui ha estat regenerat per l'aigua del baptisme, imitar la puresa de Crist (cf. 1 Jn 3,3; cf. CEC 2345).

Fruits de la virtut de la castedat

Un primer fruit de la castedat és el senyoratge sobre les passions ordenant-les al bé humà. L'alternativa és clara: o l'home controla les seves passions i obté la pau o es deixa dominar i es fa desgraciat (cf. *Si* 1,22; cf. CEC 2339). Com assenyala el Concili Vaticà II, “la dignitat de l'home requereix, en efecte, que actuï segons una elecció conscient i lliure, és a dir, mogut i induït personalment des de dins i no sota la pressió d'un cec impuls interior o de la mera coacció externa. L'home assoleix aquesta dignitat quan, alliberant-se de tota esclavitud de les passions, persegueix el seu fi en la lliure elecció del bé i es procura amb eficàcia i habilitat els mitjans adequats.”⁹

La manca de castedat té moltes conseqüències i greus. Solen citar-se: la ceguesa de la ment, per la qual s'enfosqueix el nostre fi i el nostre bé; la debilitació de la voluntat, que es fa gairebé incapaç de qualsevol esforç, i arriba a la passivitat, a la desgana a la feina, al servei, etc.; l'aferrament als béns terrenals, que fa oblidar els eterns, i, finalment, es pot arribar a l'odi a Déu, que apareix al luxuriós com el major obstacle per satisfer la seva sensualitat.

D'alguna manera, es pot dir que la castedat és la virtut que habilita la persona humana i la condueix en l'art de viure bé, en la benevolència i pau interior amb els altres homes i dones i amb si mateixa, ja que la sexualitat humana travessa totes les potències, des del que és més físic i material fins al que és més espiritual, i acolorix les diferents facultats segons la masculinitat i la feminitat.

EDUCACIÓ SEXUAL I AFECTIVA

La persona casta manté la integritat de les forces de vida i d'amor que hi estan dipositades. Aquesta integritat assegura la unitat de la persona; s'oposa a qualsevol comportament que la pugui lesionar. No tolera ni la doble vida ni el doble llenguatge (cf. Mt 5,37; CEC 2338).

La castedat facilita l'amor autèntic que porta a voler el bé de l'amic. Així, "la castedat s'expressa especialment en l'amistat amb el proïsme. Desenvolupada entre persones del mateix sexe o de sexes diferents, l'amistat representa un gran bé per a tothom. Conduïx a la comunió espiritual" (CEC 2347). La castedat permet estimar Déu, i a través d'Ell els altres homes, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tota la ment i amb totes les forces (cf. Mc 12,30).

L'amor és la vocació fonamental i innata de tot ésser humà.¹ El Catecisme parla de vocació a la castedat perquè aquesta virtut és condició i part essencial de la vocació a l'amor, al do de si mateix, amb el qual Déu crida cada persona. La castedat fa possible l'amor en la corporeïtat i a través seu.

La castedat en diverses situacions vitals

Les manifestacions concretes amb les quals es configura i creix la virtut de la castedat seran diferents depenent de la vocació rebuda. "Les persones casades són cridades a viure la castedat conjugal; les altres practiquen la castedat en la continència" (CEC 2349).

La castedat en el matrimoni

En el matrimoni, la castedat porta a la relació conjugal entre esposos. Així, la unió sexual té un sentit ple, ja que "està ordenada a l'amor conjugal de l'home i de la dona" (CEC 2360), és a dir, "es realitza de manera veritablement humana solament quan és part integral de l'amor amb què l'home i la dona es comprometen totalment entre si fins a la mort".¹¹ "Els actes [...] amb els quals els esposos s'uneixen íntimament i castament entre si són honestos i dignes, i, realitzats de manera veritablement humana,

En el matrimoni, la castedat porta a una recta relació conjugal entre esposos que exigeix no separar voluntàriament les dimensions unitiva i procreativa del acte conjugal, com és el cas de la contracepció i de la fecundació artificial.

signifiquen i fomenten la recíproca donació, amb la qual s'enriqueixen mútuament amb alegria i gratitud."¹² La sexualitat és font d'alegria i de grat (CEC 2362). El plaer que es deriva de la unió conjugal és bo i estimat per Déu (cf. CEC 2362).

La grandesa de l'acte pel qual l'home i la dona cooperen lliurement amb l'acció creadora de Déu exigeix unes estrictes condicions morals, justament per la importància antropològica que té: la capacitat de generar una nova

vida humana cridada a l'eternitat. Aquesta és la raó per la qual l'home no ha de separar voluntàriament les dimensions unitiva i procreativa d'aquest acte, com és el cas de la contracepció i de la fecundació artificial.

Els esposos castos sabran descobrir els moments més adequats per viure aquesta unió corporal, de manera que reflecteixi sempre, en cada acte, el do de si mateix que significa.

A diferència de la dimensió procreativa, que pot actualitzar-se de manera veritablement humana només a través de l'acte conjugal, la dimensió unitiva i afectiva pròpia d'aquest acte pot i ha de manifestar-se de moltes altres maneres. Això explica que si, per determinades condicions de salut o d'una altra mena, els esposos no poden realitzar la unió conjugal, o decideixen que és preferible abstenir-se temporalment (o definitivament, en situacions especialment greus) de l'acte propi del matrimoni, poden i han de continuar actualitzant aquest do de si mateix, que fa créixer l'amor veritablement personal, del qual la unió dels cossos és manifestació.

La castedat en el celibat

La vocació humana a l'amor es pot realitzar en el matrimoni o en la virginitat¹³ o, en termes més amplis, en el celibat apostòlic per especial crida de Déu. La manera de viure la vocació cristiana en el celibat apostòlic suposa la continència, és a dir, l'abstenció total de relacions sexuals i la consegüent exclusió de l'ús de la capacitat generativa. Aquesta exclusió no

significa de cap manera menysvalorar el matrimoni, sinó renunciar-hi per estimar Déu i els altres amb un cor indivís.¹⁴

Així, lluny d'excloure l'amor i l'afectivitat, el celibat és expressió d'amor donatiu, que inclou la donació que es fa lliurement a Déu d'una possible vida

La castedat exigeix als solters viure la continència, també en el període de prometatge, ja que el recte ús de la sexualitat inclou la donació mútua i total, inherent al matrimoni.

conjugal. Això capacita la persona per estimar i donar-se als altres, i alhora ajudar-los a trobar Déu, que és la raó d'aquest celibat.¹⁵ Aquesta manera de viure ha de ser considerada i viscuda sempre com un do, ja que ningú no pot arrogar-se

la capacitat de ser fidel al Senyor en aquest camí sense l'auxili de la gràcia.

La castedat en solters, nuvis, vidus i separats

La castedat exigeix als solters viure la continència, també en el període de prometatge, ja que el recte ús de la sexualitat, com s'ha assenyalat, inclou la donació mútua i total, inherent al matrimoni. Com ensenya el *Catecisme*,

els nuvis estan cridats a viure la castedat en la continència. En aquesta prova han de veure un descobriment del respecte mutu, un aprenentatge de la fidelitat i de l'esperança de rebre's l'un i l'altre de Déu. Reservaran per al temps del matrimoni les manifestacions de tendresa específiques de l'amor conjugal. Han d'ajudar-se mútuament a créixer en la castedat. (CEC 2350).

La *unió lliure* o cohabitació sense intenció de matrimoni, la *unió a prova* quan hi ha intenció de casar-se i les *relacions prematrimonials* ofenen la dignitat de la sexualitat humana i del matrimoni. "Són contràries a la llei moral: l'acte sexual ha de tenir lloc exclusivament en el matrimoni; si es fa fora, constitueix sempre un pecat greu i exclou de la comunió sacramental" (CEC 2390). La persona no es pot "prestar", sinó solament donar lliurement, una vegada i per sempre.

També els vidus i separats estan cridats a viure la castedat en la continència mentre romanguin en aquesta situació.

La castedat en les persones homosexuals

També les persones homosexuals "estan cridades a la castedat. Mitjançant virtuts de domini de si mateix que eduquin la llibertat interior, i a vegades mitjançant el suport d'una amistat desinteressada, de l'oració i la gràcia sacramental, poden i han d'acostar-se gradualment i resoludament a la perfecció cristiana" (*Catecisme*, 2359).

Evitar la luxúria

Desenvolupar la castedat exigeix, en primer lloc, evitar el seu contrari: la *luxúria*, la qual s'ha definit com “un desig o un gaudi desordenats del plaer veneri” (CEC 2351). El *Catecisme* afegeix que aquest plaer és “moralment desordenat quan és buscat per si mateix, separat de les finalitats de procreació i d'unió [marital]” (CEC 2351). En la Sagrada Escripura se cita la luxúria com un pecat que exclou del regne de Déu (cf. Ef 5,5) i, per tant, cal considerar-lo greu, llevat que falti advertència plena o perfecte consentiment, cas en què pot ser un pecat lleu.

La castedat s'ha de viure amb delicadesa, evitant tota mena d'*actes impurs*, fins i tot sense arribar a relacions sexuals completes. Crist condemna també el desig de l'adulteri (cf. Mt 5,27-28). Aquests actes inclouen converses, mirades, manifestacions d'afecte cap a una altra persona que es fan amb desig libidinós, o constitueixen una ocasió pròxima de pecat que es busca o no es refusa. En tot cas, hi ha certament una gradació en la gravetat moral dels pecats contra la castedat.

L'*adulteri* és un pecat de luxúria en què, a més, concorre una gran infidelitat conjugal. Passa “quan un home i una dona, dels quals almenys un està casat, estableixen una relació sexual, tot i que ocasional” (CEC 2380). En el Nou Testament, s'hi prohibeix absolutament l'adulteri (cf. Mt 5,32; 19,6; Mc 10,11; 1 Co 6,9-10). El *Catecisme*, parlant de les ofenses contra el matrimoni, enumera també el *divorci*, la *poligàmia* i l'*anticoncepció*.

És també un acte de luxúria la *masturbació*, “excitació voluntària dels òrgans genitals a fi d'obtenir un plaer veneri” (CEC 2352). Per la seva mateixa naturalesa, la masturbació contradiu el sentit cristià de la sexualitat que està al servei de l'amor. En ser un exercici solitari i egoista de la sexualitat, privat de la veritat de l'amor, deixa insatisfet i condueix al buit i al disgust.

Una altra forma de luxúria és la *fornicació*, que és la unió carnal entre un home i una dona fora del matrimoni. És greument contrària a la dignitat de les persones i de la sexualitat humana, naturalment ordenada al bé dels esposos, així com a la generació i educació dels fills (CEC 2353).

Menció a part mereixen els *actes homosexuals*. Les persones homosexuals, homes o dones, experimenten una atracció sexual, exclusiva o predominant, cap a persones del mateix sexe. Com a persones mereixen tota la consideració, però el *Catecisme* també recorda que les *accions homosexuals* no poden rebre aprovació moral. Són contràries a la llei natural per tancar l'acte sexual al do de la vida i perquè no procedeixen d'una veritable complementarietat afectiva i sexual. La Sagrada Escripura els presenta

com a depravacions greus (cf. Gn 19,1-29; Rm 1,24-27; 1 Co 6,10; 1 Tm 1,10) (CEC 5357). Això no suposa, com ha recordat sempre l'Església, la més petita manca de consideració amb relació a les persones homosexuals, que com qualsevol altre cristià estan cridades a la santedat.

Algunes accions o activitats contràries a la castedat són també pecats contra la justícia o la caritat. Hi ha, per exemple, la *pornografia* (CEC 2354) —exhibició del cos humà com a simple objecte de concupiscència— i la *prostitució* —transformació del cos en objecte de transacció financera i de gaudi carnal—, que són faltes greus de desordre sexual que, a més d'atemptar contra la dignitat de les persones que les exerciten, constitueixen una lacra social (cf. CEC 2355). També la *violació*, que consisteix a forçar o agredir amb violència la intimitat sexual d'una persona, i atempta contra la justícia i la caritat. La violació lesiona profundament el dret de cadascú al respecte, a la llibertat, a la integritat física i moral. Produeix un dany greu que pot marcar la víctima per a tota la vida. És sempre un acte intrínsecament dolent. Més greu encara és la violació comesa per part dels pares (incest) o d'educadors amb els nens que els estan confiats (CEC 2356).

Educació en la virtut de la castedat

L'educació sexual avui té una importància més gran que en el passat, ja que són molts els models negatius que presenta la societat actual.¹⁶

En molts països i no poques escoles, l'anomenada *educació sexual* es limita a informar dels aspectes biològics de la sexualitat humana i de l'ús d'anticonceptius. Amb freqüència, fins i tot s'anima a experimentar i a buscar el plaer sense cap més límit que el consentiment de l'altre i evitar l'abús de menors. A aquesta norma, moralment molt deficient, s'hi sol afegir la recomanació de practicar el sexe segur per evitar “efectes indesitjables”, és a dir, la transmissió de la vida i les malalties de transmissió sexual. Sota aquesta perspectiva, aquesta pretesa educació sexual omet el més essencial:

L'educació per a la castedat no es pot conformar a informar sobre els aspectes biològics, sinó que ha d'ajudar a reflexionar sobre els valors personals i morals que entren en joc en tot allò que es relaciona amb el naixement de la vida humana i la maduració personal.

el significat profund de la sexualitat i de la seva relació amb l'amor compromès i el do de la vida. La virtut de la castedat hi brilla per la seva absència.

La veritable educació per a la castedat no es conforma a informar sobre els aspectes biològics, sinó que ajuda a reflexionar sobre els

valors personals i morals que entren en joc en tot allò que es relaciona amb el naixement de la vida humana i la maduració personal. Alhora, fomenta ideals grans d'amor a Déu i als altres, a través de l'exercici de les virtuts de

la generositat, el do de si mateix o el pudor que protegeix la intimitat, que ajuden la persona a superar l'egoisme i la temptació de tancar-se en un mateix.

Així doncs, en la formació de les persones, sobretot dels joves, pel que fa a la sexualitat és important explicar la profunda i estreta relació entre la capacitat d'estimar, la sexualitat i la procreació. Si no fos així, podria semblar que la castedat és una cosa negativa.

Els pares tenen una responsabilitat molt gran en l'educació sexual dels fills,¹⁷ ja que són els seus primers i principals educadors.¹⁸ En paraules de sant Joan Pau II, “davant d'una cultura que «banalitz» en gran part la sexualitat humana, perquè la interpreta i la viu de manera reductiva i empobrida, relacionant-la únicament amb el cos i el plaer egoista, el servei educatiu dels pares ha de basar-se sobre una cultura sexual que sigui veritable i plenament personal”.¹⁹

Com es pot desenvolupar la virtut de la castedat

En la tradició espiritual cristiana, s'hi troben recomanacions per viure i créixer en la virtut de la castedat, però, en primer lloc, per no caure en temptacions que erosionin o destrueixin aquesta virtut. En el Catecisme, s'hi llegeix:

El qui vol romandre fidel a les promeses del seu Baptisme i resistir les temptacions hi ha de posar els *mitjans*: el coneixement de si mateix, la pràctica d'una ascési adaptada a les situacions trobades, l'obediència als manaments divins, la pràctica de les virtuts morals i la fidelitat a l'oració. “La castedat ens recompon; ens torna a la unitat que havíem perdut dispersant-nos” (Sant Agustí, *Confessions*, 10, 29; 40) (CEC 2340).

Sant Josepmaria, mestre de l'espiritualitat laical, insisteix que la castedat és una virtut i, com a tal, ha de créixer:

El teu comportament no ha de limitar-se a esquivar la caiguda, l'ocasió. No ha de reduir-se de cap manera a una negació freda i matemàtica. T'has convençut que la castedat és una virtut i que, com a tal, ha de créixer i perfeccionar-se? No n'hi ha prou, hi insisteixo, de ser continent, cadascú segons el seu estat: hem de viure castament, amb virtut heroica.²⁰

Recordava també com les virtuts es van forjant per repetició d'actes virtuosos: “Un acte i un altre formen un hàbit, una inclinació, una facilitat. Per això cal batallar per assolir l'hàbit de la virtut, l'hàbit de la mortificació per no rebutjar l'Amor dels Amors.”²¹

Entre els mitjans sobrenaturals que ens aconseguen el do de la castedat, destaquem:

- Acudir a l'oració i demanar el do de castedat a l'Esperit Sant. L'experiència és que “la santa pureza la dona Déu quan es demana amb humilitat”.²²
- Frequentar el sagrament de la penitència, per obtenir perdó davant de possibles caigudes i gràcia per lluitar, i el de l'eucaristia, que “conserva, augmenta i renova la vida de gràcia rebuda en el baptisme” (CEC 1392), que ens uneix a Crist. I, “com més participem en la vida de Crist i més progressem en la seva amistat, més difícil se'ns farà trencar amb Ell pel pecat mortal” (CEC 1395).
- I tenir una gran devoció a Maria Santíssima, que és “Mare de l'amor bell”.²³

Cal afegir-hi, encara que sigui esquemàticament, algunes pràctiques ascètiques tradicionals:

- Treballar intensament, evitant l'oci i la peresa, i procurar no estar centrat en un mateix.
- Menjar i beure amb moderació, evitant excessos alcohòlics.
- Tenir cura dels detalls de pudor i de modèstia i en la manera de vestir, també pensant en els altres.
- Evitar el diàleg amb la temptació: “Coneixes bé que la lluita, si la mantens des del principi, ja està vençuda. Aparta't immediatament del perill, tan aviat com percebis les primeres espurnes de la passió, i fins i tot prèviament [...]. Al llarg de la meua vida, a quantes persones he sentit exclamar «ai, si hi hagués trencat al principi!»? I ho deien plenes d'aflicció i de vergonya.”²⁴ En aquesta línia, es recomana refusar pel·lícules, sèries, les lectures de llibres, revistes o diaris inconvenients; evitar espectacles immorals i diverses formes de curiositat malsana, particularment en xarxes socials, en la mesura que puguin ser ocasió de temptació.
- Tenir gran sinceritat en la direcció espiritual i deixar-se ajudar. “Parleu, a més, de seguida amb qui dirigeixi la vostra ànima; millor abans, si pot ser, perquè, si obriu el cor de bat a bat, no sereu derrotats.”²⁵

A manera de conclusió

Educar en virtuts és clau per a una bona formació moral, i entre elles hi ha la virtut de la castedat, de la qual ens hem ocupat aquí. El repte és enorme, però també el van tenir els primers cristians. Es tracta de presentar l'educació de l'afectivitat i de la sexualitat de manera positiva i atractiva i fer comprendre que la castedat és una virtut estupenda.

Proposar revalorar la virtut de la castedat pot semblar utòpic, però, com hem intentat explicar, és una necessitat per al floriment humà i social i, més encara, per viure com correspon als fills de Déu.

Podríem fer una llarga llista de dificultats culturals que obstaculitzen l'educació en la castedat i que són a la ment de tothom. Cal treballar malgrat aquestes dificultats, però també s'ha d'intentar revertir-les, encara que sigui a poc a poc. Certament, la castedat representa una tasca eminentment personal, però implica també un *esforç cultural* (CEC 2344), al qual estem cridats. Aquest seria un tema per desenvolupar amb més extensió. Per ara n'hi ha prou d'assenyalar que estem davant de la defensa d'un dret fonamental: “La castedat suposa el respecte dels drets de la persona, en particular, el de rebre una informació i una educació que respectin les dimensions morals i espirituals de la vida humana.” (CEC 2344)

Es tracta de presentar l'educació de l'afectivitat i de la sexualitat de manera positiva i atractiva i fer comprendre que la castedat és una virtut estupenda.

¹ Professor de Teologia Moral a la Pontificia Universitat de la Santa Creu a Roma. Doctor en Teologia i llicenciat en Medicina i Cirurgia.

² Doctor en Teologia. Professor ordinari emèrit, Universitat de Navarra.

³ C. Emba, *Rethinking sex: a provocation*. Penguin Random House, 2022.

⁴ Pontifici Consell per a la Família, *Sexualitat humana: veritat i significat* (1995), n. 17.

⁵ Benet XVI, enc. *Deus caritas est* (2005), n. 5.

⁶ Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 24.

⁷ Sant Tomàs d'Aquino, *Summa Teològica*, I-II, q. 64, a. 1).

⁸ *Summa Teològica*, II-II, q. 23, a. 8.

⁹ *Gaudium et spes*, 17; cf. CEC 2339.

¹⁰ Cf. Sant Joan Pau II, ex. ap. *Familiaris consortio*, n. 11.

¹¹ *Familiaris consortio*, n. 11.

¹² *Gaudium et spes* (1965), 49.

¹³ Cf. Sant Joan Pau II, ex. ap. *Familiaris consortio*, n. 11.

¹⁴ Fora d'això, no tindria cap sentit sostenir que el celibat és “antinatural”. El fet que l'home i la dona es puguin complementar no significa que es completin, perquè tots dos són *complets* com a persones humanes.

¹⁵ Parlant del celibat sacerdotal, però es pot estendre a tot celibat pel Regne del Cel, Benet XVI explica que no es pot comprendre en termes merament funcionals, ja que en realitat “representa una especial configuració amb l’estil de vida del mateix Crist” (Benet XVI, ex. ap. *Sacramentum caritatis*, n. 24).

¹⁶ Cf. *Sexualitat humana: veritat i significat*, n. 47.

¹⁷ Altres articles d’aquest número se n’ocupen.

¹⁸ Concili Vaticà II; decl. *Gravissimum educationis* (1965), n. 3.

¹⁹ Ex. ap. *Familiaris consortio*, n. 37.

²⁰ Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 182.

²¹ *Ibidem*.

²² Sant Josepmaria, *Camí*, 118.

²³ Una experiència antiga, que continua sent actual, recull algunes d’aquestes recomanacions i algunes conseqüències de portar una vida casta: “M’escrivies, metge apòstol: «tots sabem per experiència que podem ser castos vivint vigilants, freqüentant els Sagraments i apagant les primeres espurnes de la passió sense deixar que creixi la foguera. I precisament entre els castos hi ha els homes més íntegres, en tots els aspectes. I entre els luxuriosos hi dominen els tímids, egoistes, falsaris i cruels, que són característiques de poca virilitat»” (*Camí*, 124).

²⁴ *Amics de Déu*, 182.

²⁵ *Ibidem*.